

Evaluatie Cameratoezicht Heerlen

Eindrapport

Samenvatting en conclusies

De gemeente Heerlen heeft eind 2003 als onderdeel van het plan "Operatie Hartslag" cameratoezicht ingevoerd op diverse locaties in de stad. Deze locaties zijn onder te verdelen in Heerlen-Centrum, GMS (Grasbroek, Musschemig en Schandelen) en het uitgaansgebied Pancratiusplein. De reden voor het invoeren van het cameratoezicht zijn de verhoudingsgewijs grote onveiligheidsgevoelens en overlast in deze gebieden voor bewoners, ondernemers, werknemers, reizigers en winkelend publiek. Hiervoor worden in het kader van Operatie Hartslag een groot aantal samenhangende maatregelen uitgevoerd, waarbij cameratoezicht als aanvullende maatregel kan worden beschouwd. Daarnaast is cameratoezicht een maatregel in het kader van de aanpak van uitgaansgeweld binnen het convenant "Veilig uitgaan Heerlen- Centrum".

De algemene doelstelling van het cameratoezicht is het verbeteren van de leefbaarheid en de veiligheid bij bewoners, ondernemers, werknemers, reizigers en winkelend publiek.

Evaluatie

Om de resultaten van het cameratoezicht te beoordelen, is het cameratoezicht geevalueerd door onderzoeks- en adviesbureau INTRAVAL. In het najaar van 2003 is een nulmeting gehouden in Heerlen-Centrum, GMS en het Pancratiusplein. In het najaar van 2004 heeft de tweede meting plaatsgevonden. Daarnaast zijn gegevens verzameld van politie, Meldpunt Drugs- en Tippetoverlast en het cameratoezicht. Verder zijn interviews gehouden met medewerkers van politie, gemeente en Stadstoezicht over de samenwerking bij het cameratoezicht.

Veiligheidsgevoel

In het centrum van Heerlen waar cameratoezicht is ingevoerd is de veiligheidssituatie sterk verbeterd. Dit geldt met name voor de ervaringen van de bewoners en de ondernemers en in wat mindere mate voor die van de bezoekers. De bewoners en de ondernemers voelen zich na plaatsing van de camera's veiliger in Heerlen-Centrum en mijden er minder plekken. De veiligheidsbeleving van het winkelend publiek, de bezoekers van Heerlen-Centrum, is nauwelijks gewijzigd.

De bewoners van de wijk GMS voelen zich een jaar na plaatsing van de camera's veiliger in hun buurt. Het mijden van straten of andere plekken vanwege onveiligheidsgevoelens is weinig veranderd. Bezoekers en ondernemers voelen zich nauwelijks veiliger of onveiliger in GMS sinds er cameratoezicht is.

Ook in het uitgaansgebied Pancratiusplein zijn de veiligheidsgevoelens van bewoners, bezoekers en ondernemers in 2004 weinig veranderd ten opzichte van 2003.

Gewelds- en vermogensdelicten

De bewoners en de ondernemers in Heerlen-Centrum zijn in het cameragebied minder vaak het slachtoffer geweest van agressie en hebben er tevens minder vaak agressie waargenomen. De bezoekers blijken er juist vaker het slachtoffer van agressie te zijn geweest, met name van verbale agressie (schelden of bedreigingen met geweld). Verder zijn met name de bewoners en ondernemers en in iets mindere mate de bezoekers van mening dat diefstallen van fietsen en

uit auto's minder vaak voorkomen in Heerlen-Centrum.

In het uitgaansgebied Pancratiusplein hebben zich wat betreft agressie en geweld weinig veranderingen voorgedaan. Bewoners, bezoekers en ondernemers zijn hiervan in 2004 nauwelijks minder vaak het slachtoffer geweest dan in 2003.

De bezoekers van GMS zijn een jaar na invoering van het cameratoezicht minder vaak het slachtoffer geweest van agressie, met name van fysieke agressie (mishandeling). De ondernemers geven daarentegen vaker aan het slachtoffer te zijn geweest van een vervelend voorval of een misdrijf. Hierbij gaat het met name om vandalisme en verbale agressie.

Uit de politieregistratie blijkt dat in de buurten waarin de cameragebieden zijn gelegen (Heerlen-Centrum en Hoppersgraaf/Schandelen) met name de meldingen van vermogensdelicten fors zijn afgenomen. Verder is in Heerlen-Centrum, waarin onder meer het uitgaansgebied Pancratiusplein ligt, het aantal geregistreerde geweldsmisdrijven afgenomen (-21%), terwijl dit in Hoppersgraaf/Schandelen juist is gestegen (+9%).

Een stijging van de geregistreerde criminaliteit na invoering van cameratoezicht komt vaker voor. In diverse cameragebieden in Rotterdam en Groningen bleek een jaar na plaatsing van de camera's het aantal geregistreerde geweldsmisdrijven eveneens te zijn gestegen. Met behulp van de camera's ziet de politie meer incidenten en registreert ook meer. Bovendien doen slachtoffers eerder aangifte als ze weten dat met camera's het misdrijf is waargenomen. Dat wil overigens absoluut niet zeggen dat het daadwerkelijk aantal gepleegde misdrijven is toegenomen.

Volgens de politie is van een daling van de geweldsmisdrijven op het Pancratiusplein nog geen sprake. Met name in de weekends wanneer na de sluitingstijd van de cafes het uitgaanspubliek massaal het plein op stroomt, komt geweld nog vaak voor. Het gaat volgens de politie om impulsief agressief gedrag onder invloed van overmatig alcoholgebruik. Op die momenten laten deze daders zich door camera's niet weerhouden van agressief gedrag.

Overlast

De bewoners, bezoekers en ondernemers in Heerlen-Centrum zijn van mening dat voorvallen die tot overlast kunnen leiden, zoals drugshandel en drugsgebruik op straat, na plaatsing van de camera's zijn afgenomen. Tevens ervaren zij er minder overlast van drugsverslaafden. Daarnaast ervaren met name de ondernemers in het winkelgebied ook minder overlast van jongeren.

In GMS zijn vooral de bezoekers van mening dat gebruik en handel van drugs op straat minder vaak voorkomt sinds de invoering van het cameratoezicht. Zij ervaren hier tevens minder overlast van drugsverslaafden. Zij worden met name minder vaak op hinderlijke wijze aangesproken of aangerakt door verslaafden.

In het uitgaansgebied is sinds de komst van cameratoezicht volgens de geenqueteerde bewoners, bezoekers en ondernemers de handel in en het gebruik van drugs afgenomen. De bewoners en ondernemers ondervinden mede hierdoor minder overlast van verslaafden.

Uit de politieregistratie blijkt dat de aantallen overlastincidenten in de buurten Centrum en Hoppersgraaf/Schandelen in GMS, waarin de cameragebieden zijn gelegen, sterk zijn gedaald. Ook de meldingen van bewoners en ondernemers die bij het meldpunt binnenkomen, zijn sterk gedaald. Verder blijkt in de

Coppwebregistratie van het cameratoezicht in de eerste helft van 2004 het aantal incidenten met betrekking tot verdovende middelen (drugshandel en het in bezit hebben en of gebruiken van drugs) en hinderlijk gedrag (onder andere van drugsverslaafden) sterk af te nemen. In de tweede helft van 2004 stijgt het aantal door observanten waargenomen incidenten met verdovende middelen en van hinderlijk gedrag.

De daling van het aantal incidenten met betrekking tot drugshandel en drugsoverlast wordt door de geïnterviewden vooral toegeschreven aan de intensieve drugsaanpak in Heerlen (Operatie Hartslag), waarvan het cameratoezicht onderdeel uitmaakt. Dit verklaart tevens de afname van de aantallen overlastincidenten in overig Heerlen (buiten de cameragebieden) en de sterke daling van de overlastmeldingen bij het Meldpunt Drugs- en Tippeloverlast.

Verplaatsing

Handel in en gebruik van drugs kan zich vrij eenvoudig onttrekken aan cameratoezicht. Dealers en verslaafden lopen voor het afsluiten van een deal eenvoudigweg naar een locatie buiten het bereik van een camera. Verplaatsing van de drugshandel is een reeel gevaar bij cameratoezicht. Dat dit in Heerlen niet of nauwelijks is opgetreden wordt door de geïnterviewden vooral toegeschreven aan de opvangvoorzieningen voor verslaafden die in het kader van Operatie Hartslag zijn uitgebreid. Daarnaast worden de drugsdealers intensief gevolgd met de camera's en door de politie aangepakt door onder meer het Flexibele Interventieteam (FIT) en de Regionale Ondersteuningsgroep (ROG). Wel vindt volgens geïnterviewden wat meer drugshandel plaats in de voorzieningen voor verslaafden.

Optreden handhavers

De tevredenheid over het optreden van politie en toezichthouders is onder bewoners, bezoekers en ondernemers in Heerlen Centrum na plaatsing van de camera's toegenomen, terwijl deze tevredenheid in GMS en het uitgaansgebied nauwelijks is gewijzigd.

De registraties van het cameratoezicht bieden weinig inzicht in de aansturing van de politie en de toezichthouders. Er zijn veel incidenten geregistreerd door de observanten van het cameratoezicht (ruim 13.000 in 2004), maar niet bekend is hoe vaak en bij welke incidenten de politie naar aanleiding van een melding actie heeft ondernomen. Voor het vaststellen van de resultaten van het cameratoezicht zijn tevens gegevens nodig over het aantal aanhoudingen dat naar aanleiding van een cameramelding is verricht.

Uit de interviews met politie en stadstoezicht blijkt dat de tevredenheid over het cameratoezicht in het algemeen groot is. Alle betrokkenen zijn van mening dat cameratoezicht een belangrijk hulpmiddel is bij de aanpak van de drugsoverlast in Heerlen. De politie is door het cameratoezicht in staat sneller en adequater in te grijpen. Door de verkregen informatie is het voor de politie tevens mogelijk proportioneler en effectiever op te treden. Mede door de preventieve werking die uitgaat van het cameratoezicht is het aantal diefstallen en inbraken volgens de politie verminderd. Op de omvang van het geweld heeft cameratoezicht minder invloed. Doordat de beelden op risicovolle uitgaansavonden permanent worden gevolgd kan de politie eerder ingrijpen en voorkomen dat incidenten escaleren. Tevens bevordert het rechtstreeks bekijken van de beelden de efficiënte inzet van de politie.

Verder is de opvolging van de door de observanten waargenomen incidenten wel

eens lastig. Vooral op drukke dagen of weekeindavonden komt het voor dat alle voor het cameratoezicht vrijgeroosterde agenten op het politiebureau reeds met de afwikkeling van een incident bezig zijn. Op dat moment kan er tijdelijk geen gevolg worden gegeven aan een incidentmelding van cameraobservanten. Doet zich een bedreigende situatie voor dan wordt door de politie uiteraard noodhulp verleend.

De camerabeelden worden niet alle rechtstreeks uitgekeken. Het permanent meekijken van de beelden vereist een grote personele inzet, hetgeen door het grote aantal ingezette camera's in de binnenstad en GMS zeer kostbaar zou zijn. De intensiteit waarmee de beelden worden uitgekeken is aangepast aan risicovolle tijdstippen en plaatsen. Op uitgaansavonden worden de beelden op het Pancratiusplein bijvoorbeeld intensiever gemonitord dan door de week. Doordat de beelden niet op alle tijdstippen en locaties rechtstreeks kunnen worden uitgekeken worden daders van misdrijven vaak niet op heterdaad betrapt. Als er door een slachtoffer aangifte wordt gedaan worden de beelden teruggekeken en wordt nagegaan of er een dader in beeld is. Volgens de politie betekent het in beeld hebben van een dader echter niet dat in alle gevallen een aanhouding volgt. De dader is niet altijd voldoende herkenbaar in beeld of is bij de politie en observanten domweg niet bekend. Het aantal keren dat slachtoffers van een in het cameragebied gepleegd misdrijf aangifte doen zonder dat dit tot een aanhouding leidt is niet bekend.

Uit de politieregistratie blijkt dat het aantal aangehouden verdachten van een misdrijf in Heerlen-Centrum licht is gedaald, terwijl dit in Hoppersgraaf/Schandelen waarin het cameragebied GMS is gelegen is gestegen. Ook in cameragebieden elders in het land is (in eerste instantie) vaak sprake van een toename van het aantal aangehouden verdachten. Doordat de beelden er vaak rechtstreeks worden uitgekeken en de politie direct wordt ingeschakeld zodra een misdrijf wordt waargenomen, worden relatief veel aanhoudingen verricht. In Heerlen-Centrum is de kans op een directe waarneming van een incident relatief gering, omdat door het grote aantal camera's die in het Centrum hangen een verhoudingsgewijs beperkt deel rechtstreeks kan worden uitgekeken.

Ten slotte

Geconcludeerd wordt dat de veiligheidsbeleving in het cameragebied Heerlen-Centrum is verbeterd. Daarnaast blijken met name de vermogensdelicten en de drugsoverlast te zijn afgenomen in alle cameragebieden, terwijl agressieve misdrijven (gewelddelicten en vernielingen) in beperktere mate of nagenoeg niet zijn verminderd.

In Heerlen-Centrum zijn sinds de invoering van het cameratoezicht de veranderingen het meest duidelijk waarneembaar. De verbeteringen in de leefbaarheid en veiligheid die met behulp van cameratoezicht werden beoogd, zijn er gerealiseerd. In GMS en het uitgaansgebied zijn de resultaten (vooralsnog) bescheidener. Er zijn zeker successen behaald, maar in het algemeen is de verbetering er minder groot. Met name de afname van (uitgaans)geweld is in deze beide cameragebieden niet gerealiseerd.

De afname is voornamelijk het gevolg van de intensieve aanpak van Operatie Hartslag, waarmee de drugshandel en de verslaafden grotendeels uit het Centrum zijn verdreven. Hoewel drugshandel en drugsoverlast eenvoudig is te verplaatsen lijkt hiervan in Heerlen geen sprake te zijn. In de omliggende buurten van het cameratoezicht is de drugsoverlast eveneens afgenomen. Wel wordt door de politie gewaarschuwd voor het terugkeren van de drugshandel in de binnenstad van Heerlen. In de strijd om de openbare ruimte heeft de politie de

eerste slag gewonnen, maar is deze nog niet definitief beslist. De handhavinginspanningen moeten waarschijnlijk nog wel enkele jaren op hetzelfde niveau worden volgehouden om de zichtbare straathandel in Heerlen in ieder geval beheersbaar te houden en zo mogelijk zelfs te verdrijven.

INTRAVAL - Evaluatie Cameratoezicht Heerlen